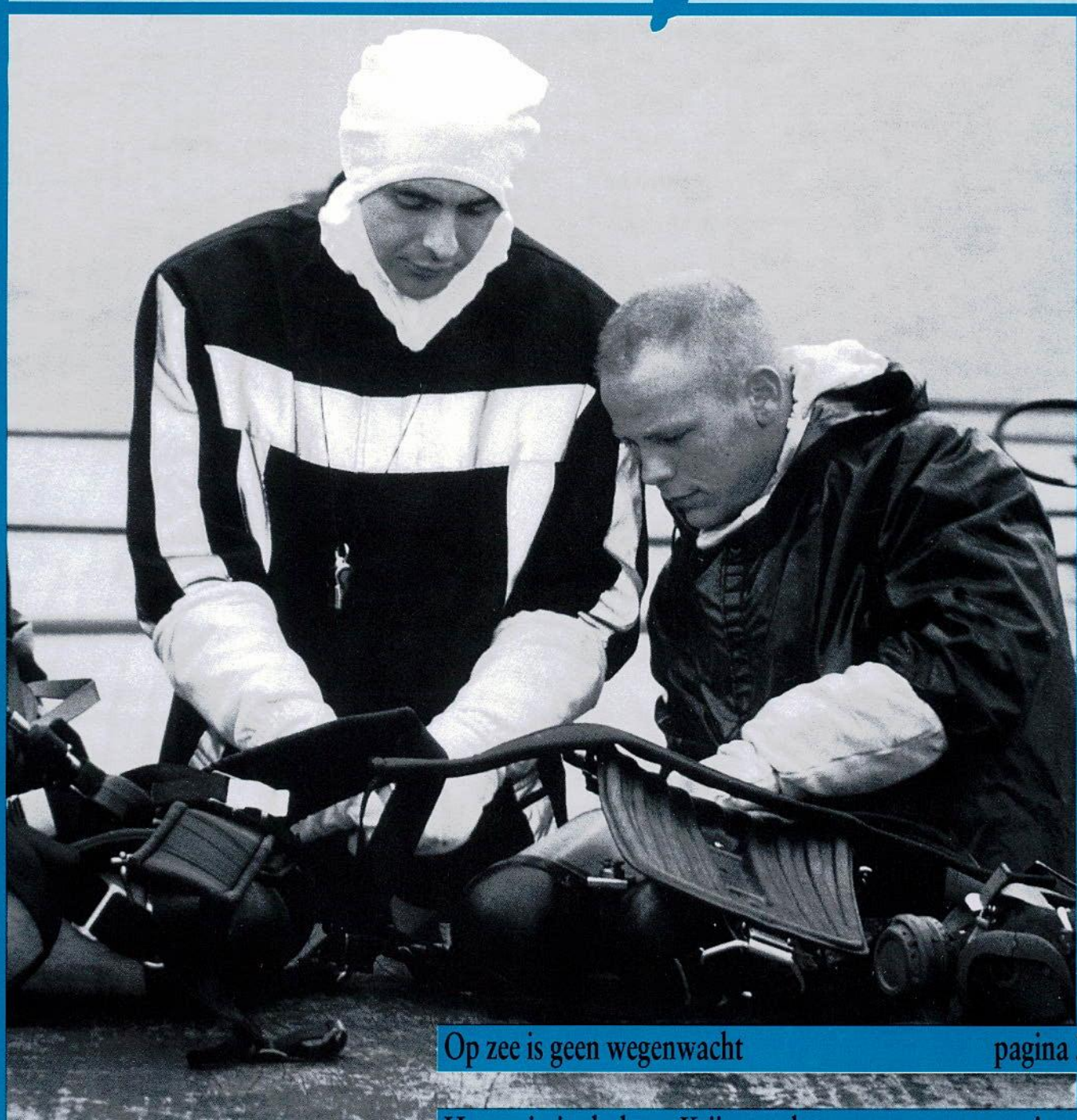

EGO

Op zee is geen wegwacht

pagina 3

Humanitaire hulp en Krijgsmacht

pagina 15

GEA... ontmoet een BBT-er

pagina 11

nr. 12, december 1996, 35e jaargang
 Abonnementsprijs f 15,- per jaar, te
 storten op postbankrekening 480414
 t.n.v. Hoofdraadsman HGV te Zeist.
 Militairen ontvangen het blad op aan-
 vraag zonder betaling.

Redactie:

Klazien van Brandwijk-Wiltjer,
 Bart Hetebrij, Joan Merens,
 Joost M. v. Langen,
 Jan Sulman.

Vaste medewerkers:

Theo Carree, Arend van Dam,
 Gerard van Erkelens, Martin
 Groenewold, Pieter de Jager,
 Tom Janssen, Stef Kessels,
 Willy Lohmann, René Nauta,
 Leonore van Opzeeland,
 Cor Out, Theo Paymans,
 Rien Robijns, Karel Roskam,
 Hans Schonk, Frank Spoelstra,
 Jan Stoof, Wessel Visser,
 Leon Wecke, Hans van Wissen.

Eindredactie:

Joan Merens

Redactiesecretariaat:

Fred Wilkens

Prepress/Lithografie/Druk:

Brouwer Utrecht B.V.

Adres redactie en administratie:

Bureau Hoofdraadsman,
 Coornherthuis, Oranje Nassaulaan 71,
 3708 GC Zeist, tel. 030-6920906.
 Bijdragen in EGO verschijnen op
 persoonlijke titel en vertegenwoordi-
 gen niet noodzakelijkerwijs de visie
 van de redactie of de dienst HGV.

Overname van artikelen en tekeningen is
 alleen toegestaan met bronvermelding.

Inhoud

Defensie in het defensief	2
Op zee is geen wegenwacht	3
In 't vizier	6
Popmuziek: de Jazzpolitie	7
Prikkels, Tv-programma's HOS	8
Roskam	9
Peter's Zeurkalender 1997	10
GEA...ontmoet een BBT'er	11
Middenposter	12/13
Vragen staat vrij, puzzel	14
Humanitaire hulp en	
krijgsmacht	15
Film	18
Film in 't kort	19
Wat denken Vrijdenkers	20
Boeken	21
Gedicht	23
Raadslieden, waar en wie	23
Poster Willy Lohmann	24

foto voorpagina: audiovisuele dienst KM

DEFENSIE IN HET DEFENSIEF

Zo'n tien, vijftien jaar geleden kwam defensie vooral in het nieuws als er iets mis was met dienstplichtigen, daar zorgden VVDM en AVNM wel voor: onheus behandeld, vies eten, niet houden aan de regels. En soms, afschuwelijk genoeg, een incident met gewonden en een enkele keer met fatale afloop. Meestal door slordigheden, soms door stom toeval. Wat later verscheen er dan nog wel eens een bericht dat ouders niet tevreden waren met de afhandeling door defensie: te weinig informatie, geen meelevende behandeling, niet genoeg voorzieningen. Hoe vaak kwam dat voor, één, twee keer per jaar? Het lijkt in elk geval weinig vergeleken met de frequentie van berichtgeving over toestanden, misstanden en ernstige misers van defensie nu.

Nu zijn er de laatste jaren onvergelijkbare zaken voorgevallen bij de krijgsmacht. Drugsgebruik onder jonge beroepsmilitairen valt niet te vergelijken met de nasleep van Cambodja en Srebrenica en dat al helemaal niet met de ramp met de Hercules. Meer berichtgeving is logisch: een zo groot bedrijf, betaald door de burgers, dat enorme veranderingen doormaakt: daar zit de pers boven op en natuurlijk hebben de Nederlanders recht op zo veel mogelijk informatie. En toch, bij de betrokken toehoorder, lezer en kijker blijft iets hangen dat voor alle berichten eigenlijk hetzelfde is: een gevoel van onbehagen, een gevoel dat defensie in zijn houding soms net een fractie naast de juiste toon zit, dat zelfs bij grote openheid als bij de Hercules ramp te veel vragen overblijven, dat soms schuldgevoel de overhand heeft bij reacties. Moeilijk precies te formuleren.

Bij de zieke Cambodja-gangers lijkt het een gebrek aan verantwoordelijkheidsgevoel, bij Srebrenica aan onderscheidingsvermogen, bij de Hercules een aanwijzen van zondebokken. Moeizaam nadenkend over dat enorme bedrijf, met al zijn onderdelen en z'n specifieke hiërarchische opbouw in een groot deel daarvan, beginnen wij het idee te krijgen, dat er met name in de top van de krijgsmacht geen goed onderscheid wordt gemaakt tussen schuld en verantwoordelijkheid. Het nemen van verantwoordelijkheid voor alles wat in het bedrijf gebeurt zou generositeit, bereidheid tot onderzoek ook op plekken waar dat pijnlijk is, en een volledige openheid van zaken tot gevolg moeten hebben. Nu volgt het ene onderzoek op het andere (ook nog weer na de bekendmaking van de rapporten en de functie-ontheffingen na de Herculesramp!), worden slachtoffers van collectieve rampen anders behandeld dan individuele slachtoffers van bijvoorbeeld mijn-ongevallen in Bosnië, naar eigen gevoel tenminste, is men nu eens ruimhartig en dan weer karig met toezeggingen en voorzieningen.

De krijgsmacht streeft naar perfectie met alles er op en er aan. Misschien moet men maar gewoon streven naar 'goed' en beseffen dat mensen fouten maken, alle mensen, zelfs militairen. Zij zijn daar verantwoordelijk voor en gehouden de gevolgen van hun daden te herstellen waar mogelijk en te verzachten, waar nodig. Over schuld en boete gaat het hier niet, reageren uit schuldgevoel schept ongelijkheid en veroorzaakt niet-helende wonden.

Redactie

OP ZEE IS GEEN WEGENWACHT

In de barre koude dagen van december 1995 volgde ik de, voor alle varende Marine mensen verplichte, 9-daagse cursus aan de NBCD-school. In de cursus worden de nodige vaardigheden bijgebracht op het gebied van brandbestrijding, hoe te handelen bij averij en de individuele en collectieve beveiliging bij nucleaire, biologische of chemische besmetting.

Onder de indruk van de professionele manier waarop ik samen met een klas matrozen in korte tijd met de materie bekend werd gemaakt, sprak ik enige tijd later met Overste B. Duell en Sergeant M.T.M. Brok over de school.

Overste Duell: "De basiscursus NBCD en BV (nucleaire, biologische en chemische beveiliging, damage control en bedrijfsveiligheid) is een deel van de initiële opleiding. Niemand kan matroos 1 worden, niemand kan gaan varen zonder deze opleiding gevolgd te hebben. Een schip is heel kwetsbaar. Als je op zee zit moet je het allemaal zelf doen. De ambulance komt niet langs, de wegwacht is nergens te bekennen en politie

en brandweer vertikken het ook om langs te komen. Ernstige ongelukken komen gelukkig zelden voor. Maar brand toch zo'n een of twee keer per maand.

En het schip moet het aankunnen. Daarom trainen we onze mensen op alle aspecten.

Want afstappen en op een vlot gaan zitten is toch wel het laatste redmiddel. Een schip is vele malen prettiger."

"Als school zijn we georganiseerd in 3 takken: ondersteuning met oefenfaciliteiten, opleiding en opwerken en oefenen.

Drie teams zijn permanent beschikbaar om uit te waaieren over de vloot, mee te varen en oefeningen aan boord te houden. Zij zien ook wat het resultaat is van de opleidingen, hoe het scheepsteam het doet. Die informatie komt hier op school terug en er wordt voor gezorgd dat alle lesstof up to date blijft, aangepast aan nieuw materieel en procedures."

Even beginnen bij de basiscursus....

Sergeant Brok: "Elke klas heeft twee instructeurs. Mijn collega doet damage control: brandjes blussen en hoe te han-

delen bij averij aan het schip. De meeste lui die binnen komen weten van niks, maar zelfs al hebben ze bij de vrijwillige brandweer gezeten dan zullen ze zien dat we het bij de Marine toch anders doen. Wij hebben niet onbeperkt bluspoeier en CO2. Dus als er een brand gevonden wordt aan boord moeten we er heel dicht naar toe en dan pas blussen. Stootsgewijs, om zo weinig mogelijk poeder in de lucht te brengen. Hierdoor blijft het zicht goed en wordt schade aan elektrische apparatuur beperkt."

■ NoBody Cares

"Ikzelf doe het NBC-gebeuren. Hoe te handelen bij een nucleaire, biologische of chemische aanval. Wat kunnen we er tegen doen, wat hebben we ervoor.

◀ Overste Duell

Sergeant Brok ▶

Lange tijd werd er van NBC gezegd 'NoBody Cares' maar met de uitzending naar de Golf dacht iedereen ineens 'o shit' en werd alles op een hoger peil gebracht. Ook de gebeurtenissen in de metro in Japan spreken tot de verbeelding. Je kunt laten zien dat er ook in vredetijd er iets kan gebeuren. Tjernobyl... In 1988 was er een hoop commotie met de Anna Broere op de Noordzee. Er hoeft daar maar weer iets te gebeuren en we zullen die lui misschien moeten gaan redden, of andere scheepsvaart uit de buurt houden.

Door onze voorzieningen op de schepen kunnen we een wolk chemische troep invaren en eventuele drenkelingen oppikken. Na een grondige ontsmetting in de personeels ontsmettingsruimte kun je ze aan boord halen.

Daarnaast verzorgt de school de Z(elf) H(ulp) K(ameradenhulp) naast bedrijfsveiligheid en milieu-onderwijs."

De marine is dus op dat gebied niet alleen bezig met de eigen veiligheid maar ook met een stukje dienstverlening?

Overste Duell: "Je hebt natuurlijk naast je Defensie-taak je vredes-taak. Het zou vreemd zijn dat alles wat in potentieel aanwezig is niet gebruikt wordt."

Sergeant Brok: "Ik denk dat elk Marineschip dat in de buurt is heel

snel zal aanbieden er naar toe te gaan."

Overste Duell: "Dat denk ik ook. Het blijft overigens een beslissing van de commandant. Maar je moet wel een heel goede reden hebben om uit de buurt te blijven. Dat zal je achteraf waar moeten maken."

Is het moeilijk om zo'n klas de benodigde vaardigheden bij te brengen? In mijn ervaring is de één overmoedig, de ander hartstikke bang en de derde neemt het niet zo nauw.

Overste Duell: "Weet je wie het angstigst is? De instructeur. Hij is de enige die weet wat er allemaal gebeurt en wat er allemaal fout kan gaan. Het is belangrijk dat hij z'n pappenheimers kent en de risico's inschat."

Sergeant Brok: "Bij elke klas ben je, al doe je het ruim twee jaar, een beetje zenwachtig. Bij de theorie-lessen pik je sommige heel onzekere mensen er al uit. We vragen altijd aan te geven of mensen iets meegemaakt hebben en daardoor wellicht extra bang zijn. Overmoedige mensen zijn ook gevaarlijk. Of er gaat op het moment supreme iets helemaal mis, of ze gaan lopen rennen. En dat moet je op een varend schip nooit doen want als het schip een sprongetje maakt dan lig je op het dek."

■ Opbouw

Overste Duell: "We beginnen in de open lucht te oefenen in het gebruik handbrandblusmiddelen. Daarna wennen we mensen aan de hitte-sensatie bij een grote brandende bak. We leren ze spuiten, een waaier maken, apparatuur gebruiken. Daarna gaan ze geblindeerd, met perslucht de moot in. En pas daarna worden ze in een situatie gebracht dat ze of met handbrandblusmiddelen of met de brandslang met hun buddy de moot (een exact nagebouwd deel van een schip met zes compartimenten) ingaan. Er zit een heel logische opbouw in. Je kunt iemand niet in theorie vertellen hoe een persluchtmasker werkt en hoe het is om in het donker je weg te moeten vinden. Elke tussenstap is belangrijk en mist een leerling 1 dag dan is het over. Ze hebben dan teveel gemist en dan wordt het onveilig en dan gebeurt het dus gewoon niet meer."

Sergeant Brok: "Zijn mensen angstig dan moet je ze gewoon meer begeleiden. Dan blijf je heel dicht bij ze, praat op ze in. Want uiteindelijk moeten ze die brandende moot in en een brand blussen. Later, aan boord van een schip, zitten deze mensen misschien wel in de ploeg die de brand aanvalt en het is een prettig gevoel dat deze mensen weten wat ze doen."

■ De averijmoot

Sergeant Brok: "Daar leer je hoe je bij averij gaten in de scheepswand met behulp van stutten zoveel mogelijk kan dichten. 100% lukt dat niet maar midden op de oceaan is het zaak in ieder geval te blijven drijven. Het wordt hier geleerd in een prachtig mooi ding. Het is de moot van een schip die we net als dat schip kunnen laten slingeren. Eerst gaan we 'droog' stutten leren bouwen, zonder slingeren en zonder water. Daarna gaat de oefening draaien. Je maakt er een leuk verhaal van bijvoorbeeld dat je de veerboot van Texel tegenkomt, de stuurmachines zijn uitgevallen, we kunnen niet meer uitwijken en boem!!! Hij komt binnen over bakboord, er komt overal water binnen en al snel staat iedereen tot z'n nek in het water in een slingerende moot.

Dat vinden ze allemaal prachtig. En als de stutten uiteindelijk staan lekker duiken in het water."

Ja, en de instructeurs zorgen er nog even voor dat diegenen die droog zijn geble-

ven alsnog nat worden. De opleiding stopt niet bij die elementaire opleiding heb ik begrepen?

Overste Duell: "Nee iedereen doet gemiddeld één maal per vijf jaar een cursus op de school. Daarnaast houden we de oefeningen op de schepen. Gevraagd en ongevraagd.

We hebben oefeningen in het kader van het opwerken van de schepen na een onderhoudsperiode. Maar ook een eskadercommandant kan zeggen: ik ga met het eskader weg, wij zijn operationeel gereed, komen jullie even met een team langs om te zien op welk niveau de schepen zijn na het zelf oefenen.

Daarnaast kan ook vanuit C(ommandant) Z(ee) M(acht) de behoefte bestaan om vast te stellen of men bijvoorbeeld doet wat men moet doen als het schip binnenligt en er breekt brand uit."

■ Niet als er pas geverfd is

"De eerste officier gebeld (want we gaan geen oefeningen houden als er bijvoorbeeld net geverfd is) en dan komt er een voor het schip onverwachte oefening. 's Avonds staat er plotseling een team, compleet met rookmaker en dan kan het feest beginnen. Dan wordt zo'n brand echt nagespeeld."

En kan het schip dan zakken?

Overste Duell: "Dat gebeurt wel eens en dan krijgt men een herexamen.

Elk schip dat naar zee gaat, bijvoorbeeld na een periode van groot onderhoud heeft een averij oefening. Is die niet voldoende dan wordt er niet gevaren. Een schip moet een vredescalamiteit aankunnen. Anders heet het dat de Admiraal het schip niet naar zee stuurt. Maar voordat het schip getoetst wordt zit er een hoop opwerken in. Dat zit ook in het vaarschema ingepast. Ik heb het nog niet meegemaakt dat het opwerken niet tot het gewenste resultaat leidde."

Sergeant Brok: "Zo'n oefening met een heel schip is leuk. Laatst was hier de bemanning van een schip. Eerst doe je dan een herhaling van de theorie, wie doet wat, hoe moet het met de speciale kleding, wat is de procedure in de persoonlijke ontsmettingsruimte enzovoort. Dan krijgen ze een gespeelde situatie: het schip moet door een fall-out gebied, zo snel mogelijk van A naar B. Er worden maatregelen getroffen, de meetapparatuur wordt bijgezet, de deksproei-installatie wordt bijgezet en de wolk wordt genaderd. Er wordt om de 2 minuten gemeten, er worden berekeningen ge-

maakt, en als je aan de intensiteit kan zien, dat je het gebied uitvaart, geef je dat aan de commandant door. Maar er blijft een bepaalde intensiteit van besmetting. Er gaan verkenningsploegen naar buiten, gevolgd door mensen die de zaak moeten ontsmetten, helemaal gehuld in speciale kleding en met NBC-maskers. Maar voor die weer naar binnen mogen zullen ze wel weer helemaal ontsmet moeten worden in de personeels ontsmettingsruimte.

Dat wordt dus helemaal nagespeeld, met de oudste officieren, met de jongste officieren, met de schipper. En allemaal hebben ze regelmatig met al die materie te maken gehad."

U zit hier op een prachtig plekje zo op de punt van de haven en heeft ontzettend veel mogelijkheden. Werkt U alleen voor de Marine?

Overste Duell: "Nee, er komen genoeg anderen langs. De landmacht oefent hier, de Kmar. En ook bij gelegenheid de burgerbrandweer. En bij de reorganisatie van de politie is de NBCD school en zijn materiaal gebruikt voor team-building. We hebben één van de modernste oefenfaciliteiten van Nederland. De nieuwe brandweer-oefenplaat is in 1993 in gebruik genomen.

■ Pyromaan

Sergeant Brok: "De tijd is voorbij dat de hele dag 1 of 2 mensen de olie die gebruikt werd voor de brand van de water-afvalbak met een trekkertje af stonden te romen. Wij voldoen momenteel aan de modernste milieutechnische eisen. Wij hebben een sanering van de

bodem achter de rug, een brandvaste vloer onder de Pyromaan (de oefenplaats voor brandbestrijding) en een waterafvalzuiveringsinstallatie. En verder proberen we de rookoverlast te beperken."

Overste Duell: "Een prachtige plek? Bij onze school waar theorie en praktijk even grote delen van de tijd beslaan is het bestaan zeer afwisselend. Gemiddeld is het buiten oefenen een plezierige zaak. Nadelen zijn er helaas ook. Denk maar eens aan de sterk wisselende weersomstandigheden, waaronder bij harde wind, extreme warmte of koude instructeurs hun prestatie moeten leveren. De zomer van 1995 en de daarop volgende winter hebben behoorlijk veel van het doorzettingsvermogen van het personeel gevraagd."

Dat hier nog iemand wil werken dan?

Sergeant Brok: "Ten eerst is het ontzettend bevredigend om werk te hebben, waar je mensen mee helpt en aan het eind te kunnen constateren dat je blij en geslaagde lui aflevert.

Daarnaast, het fikkie stoken dat je als klein jongetje wel eens deed blijft trekken. Wat is mooier dan een werkteerrein waar je ongelimiteerd brandjes kunt maken. En in de averij-moot met water spelen. Dat blijft trekken."

Overste Duell: "Het is mooi werk mensen een terecht gevoel van veiligheid te geven. Zonder veiligheid kun je niet rustig uitvaren."

Hartelijk dank voor dit gesprek.

Raadvrouw Carine van Hinte

ONGEWENST

Voor geld is veel te koop in de wereld: bijna alles. Een uitzondering geldt slechts de gezondheid. Alhoewel, voor geld zijn dure operaties, gezond voedsel, effectieve medische zorg en eventueel geavanceerde kunstledematen en rolstoelen te verkrijgen. Zij het niet voor iedereen. Moeten kinderen in sommige overvolle vluchtelingenkampen met een primitief houten been volstaan - als ze geluk hebben - de rijken der aarde kunnen zich van de laatste snufjes der toegepaste wetenschap bedienen.

Die gezondheid even buiten beschouwing gelaten: voor geld is dus veel, bijna alles te koop. Maar is een aandeel in een zogenaamd vredesproces ook te koop? De Verenigde Staten, met een grote financiële en andersoortige steun aan Israël, met hun status van grote mogendheid, zijn kennelijk, althans deels, eigenaar van het delicate vredesproces in het Midden-Oosten. Uiteraard zeggen zij zich onpartijdig op te stellen, maar duidelijk is dat hun liefde meer Israël dan de Palestijnen geldt. Een standpunt dat

met name te maken heeft met de macht van de Joods lobby in de VS en de strategische ligging van Israël. Nu stopt de Europese Unie ook het nodige aan middelen in het vredesproces en dan vooral ten behoeve van de Palestijnen. Mag Europa dan geen stem hebben in dat proces? We hebben toch ook een aandeel gekocht?

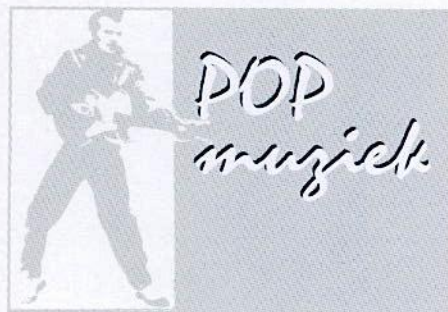
In de ogen van Israël is Europa partijdig en als bemiddelaar of anderszins ongewenst. En al helemaal Frankrijk dat zich als woordvoerder van Europa heeft opgeworpen. Europa heeft meer krediet in de Arabische wereld dan de Verenigde Staten, die nog onlangs op eigen houtje zijn kruisraketten naar Irak stuurde, een daad waar zelfs de, met die kruisraketten te beschermen, Arabische oliestaten weinig waardering voor hadden. De Franse president Chirac heeft met nadruk gesteld dat een door de wereld erkende Palestijnse staat een waarachtige partner voor Israël kan zijn. De prijs die Israël voor zijn zo begeerde veiligheid zou moeten betalen, zou o.m. uit de op-

richting van een Palestijnse staat moeten bestaan. Maar aan Chirac en zijn Europese boodschap - en zijn eigen Franse belangen in de Arabische wereld - heeft Israël voorlopig geen boodschap.

Misschien moet Europa een andere representant, en dan namens de Europese Unie, naar het Midden-Oosten sturen: een voor beide partijen aanvaardbare persoonlijkheid. Maar wie? Mevrouw Borst?, Wim Kok?, Jan Terlouw?, bisschop Muskens?, of toch Paul Marchal, de vader van dat vermoorde Belgische meisje, die na de Witte mars in Brussel full time iets met politieke actie wil gaan doen? Of moeten we dat vredesproces maar op zijn beloop laten? Hebron wordt straks toch door de bezetters ontruimd en over minder dan vier jaar zijn er weer verkiezingen in dat door velen geliefde, en door anderen zo gewantrouwde en gehate, dappere, militaristische, traditionele en moderne, democratische en dictatoriale Israël.

Leon Wecke

JOE JACKSON

muzikale inspiratiebron voor De Jazzpolitie

Herman Brood, Ten Sharp, Ernst Jansz, Hans Vandenburg (van Gruppo Sportivo), The Pilgrims en Henk Westbroek. Allen gingen ze de Groninger popgroep De Jazzpolitie voor in de 'Marlboro Flashback Tour '96'. De sigarettenfabrikant sponsort een tourtje langs verschillende grand cafés in heel Nederland, waarin genoemde bands en muzikanten nummers dienen te spelen van hun 'idolen' of inspiratiebronnen.

De Jazzpolitie koos voor Joe Jackson als muzikaal voorbeeld. Tijdens de tour wordt dus alleen maar werk gespeeld van deze kalende Brit. "Marlboro vroeg ons een bekende artiest te coveren", legt toetsenist Herman Grimme uit. "We kozen voor Joe Jackson, omdat bijvoorbeeld The Beatles teveel voor de hand zouden liggen. Jackson heeft een redelijk evenwichtig en afwisselend repertoire, vandaar."

Een understatement, want het repertoire van Joe Jackson loopt uiteen van Dr. Feelgood-achtige pop en rock & roll, tot pure jump & jive. "We spelen bewust geen staalkaart van zijn muziek, maar beperken ons tot zijn oudere werk", aldus Grimme. De laatste tijd heb ik het allemaal niet meer zo gevolgd. Zijn nieuwste platen zeggen me niet zoveel."

De nadruk ligt dus op de nummers die Joe Jackson begin jaren tachtig uitbracht. Hij baarde destijds vooral opzien met zijn debuutalbum 'Look sharp' en de daarvan getrokken single 'Is she really going out with him'. De eigenzin-

nige teksten, de ongekennde felheid en het directe geluid kwamen terug op het tweede album, 'I'm the man'. "En ook op de derde, 'Night and day' staan een paar ongekennde klassiekers", meent Grimme. "Die laatste plaat is echt een meesterwerk. Ook nu we dagelijks naar die elpees luisteren om de nummers in te studeren, gaan ze niet vervelen. Dat is een heel goed teken."

Volgens de toetsenist zijn er wel overeenkomsten tussen de muziek van De Jazzpolitie en het repertoire van Joe Jackson. "Voor de helft is er een duidelijke verwantschap. We maken allebei hoofdzakelijk swingende, melodieuze popmuziek. Maar hij heeft een totaal andere manier van nummers in elkaar zetten, van zingen ook. Daardoor is het heel leerzaam om zijn werk na te spelen. Het is een soort opfriscursus om eens iets heel anders te doen dan gebruikelijk. Overigens is dit voor mij pas de eerste keer dat ik covers speel. Ik heb me altijd met mijn eigen muziek bezig gehouden."

De Jazzpolitie zal zich zoveel mogelijk

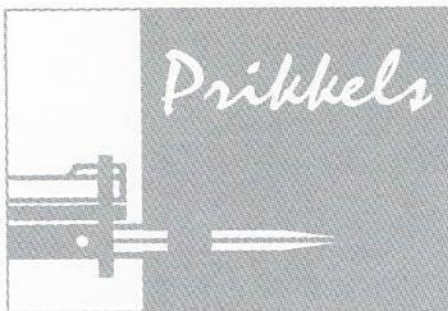
houden aan het origineel, aldus Herman Grimme. "We hebben naar Henk Westbroek gekeken, die met zijn band nummers van The Kinks coverde. Sommige dingen waren goed en origineel gedaan, andere vielen me eerlijk gezegd een beetje tegen. Laten we wel wezen, als ik in het publiek sta, wil ik gewoon die bekende nummers horen. En dus volgen we in elk geval de oorspronkelijke ritmes en houden we ons min of meer aan de bestaande arrangementen."

Voor de gelegenheid is de vijfkoppige Jazzpolitie uitgebreid met percussionist Jeroen de Rijk. Hij speelt ook mee op de meest recente cd 'Ja'.

Binnenkort gaat de groep de studio in voor opnamen van een derde cd. "We hebben nu ongeveer tien nummers in de grondverf staan. Uiteraard moet daar nog meer bijkomen om straks een keuze te kunnen maken."

Als het aan Herman Grimme en zanger Peter Groot Kormelink ligt, zal de nieuwe plaat in het voorjaar verschijnen. Maar daarover bestaat vooralsnog geen enkele duidelijkheid. "Dat heeft onder meer te maken met de wensen van de platenmaatschappij. Maar technisch gezien moet dat zeker mogelijk zijn. Ach, weet je wat, schrijf maar op dat 'ie omstreeks mei uitkomt. Dat zit wel goed."

Martin Groenewold

Een brood stelen als je honger hebt. Zwart werken, als je aan je uitkering te kort komt om een beetje menswaardig te leven. De bisschop heeft met deze uitspraken in ieder geval de aandacht gekregen voor het armoedeprobleem.

Alleen is voor velen de vraag: wat is armoede in onze samenleving. Een samenleving waar de meeste mensen alleen maar praten over luxe problemen. In de file staan of geen parkeerplaats vinden voor onze auto, is het gesprek van de dag. Vervolgens gaan we met z'n allen steeds meer vanaf Schiphol naar verre oorden, soms twee keer per jaar. Bij het harken van de gevallen herfstbladeren overwegen we een elektrische bladzuiger aan te schaffen. Voor Youp van 't Hek is het de waanzin ten top. In vorige programma was dat de draadloze telefoon, die nu bijna gemeengoed is.

Voor de meeste mensen is armoede een abstract begrip. De grote politieke

partijen weten al jaren dat ze de optimale kiezerssteun alleen uit de middengroep kunnen verkrijgen. Indien je alleen voor de laagstbetaalden zou opkomen is het zeker dat je tot een splinter-partijtje wordt gereduceerd. Dan kun je in het parlement wel getuigen tegen de armoede, maar het ontbreekt je aan enige macht om er daadwerkelijk iets tegen te doen.

Vervolgens doet een vertegenwoordiger van de RK-kerk een aantal uitspraken, waar de meest linkse partij sprakeloos van wordt. Bij monde van pater Henri de Greeve stelde deze kerk vroeger "verbeter de wereld, begin bij jezelf".

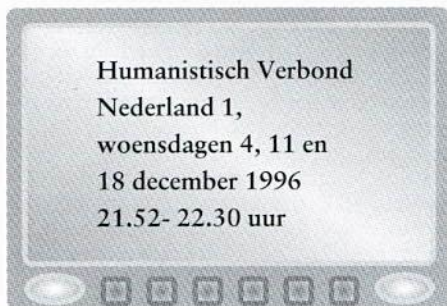
Bisschop Muskens heeft daarmee afgezekend door uit te gaan van de stelling "verbeter de mensen, verander de wereld". Het is alleen zo jammer dat de kerk van Rome die wereld helemaal niet wil veranderen. Het is net als het CDA dat stelt een evangelische politiek te willen voorstaan. Als men vraagt wat

dat is luidt het antwoord: kiezen voor de zwakken in de samenleving. De praktijk is dat men doorgaans kiest voor de bezittende klasse.

De bisschop hoeft geen rekening te houden met de eerstvolgende verkiezingen zoals politici. Zijn aanhang is al zodanig geslonken dat hij eigenlijk niets meer te verliezen heeft. Toch is het goed dat hij de roomse discipline doorbreekt. Dat deed zijn voorganger Beckers over geboorteregeling. Nadien heeft Rome in de Nederlandse kerkprovincie alleen maar conservatieve mensen benoemd tot bisschop.

Een zwaluw maakt nog geen lente. De overige kerkleiders houden zich angstvallig stil. Voor de politieke partijen is het goed te weten, dat die ene bisschop zich dan wel oprecht zorgen maakt over een groot aantal landgenoten.

Cor Out

documentaire

GRENSGEVALLEN

GrensgevalLEN is een documentaireserie van drie delen met als thema 'het stoffelijk overschot' van de oorlog.

Temidden van een verscheurd landschap ligt het kamp Kuplensko, het laatste vluchtelingenkamp op de grens van Bosnië en Kroatië. De bewoners keerden zich aanvankelijk tegen het oorlogsgeweld maar moesten uiteindelijk toch vertrekken.

In de documentaire GrensgevalLEN wordt de kijker geconfronteerd met de verhalen van bewoners van een vluchtelingenkamp. Zij proberen hun ogen te sluiten voor wat er is gebeurd. "Americu" galmt als een verre hoop en uitweg, maar vriendschappen vallen uit-

een. GrensgevalLEN verbeeldt het gevoelsleven van enkele lotgenoten rond dit kamp.

Deze documentaire werd gemaakt door zes regisseurs: Jeroen Berkvens, Marjolaine Boonstra, Rikkert Boonstra, Jaap van Hoewijk, Stijn van Santen en Walter Stokman.

deel 1 op woensdag 4 december 1996
De Vlucht uit Velika Kladusa

deel 2 op woensdag 11 december 1996
Het Stoffelijk Overschot

deel 3 op woensdag 18 december 1996
Americu, Americu

EEN WERELD IN BROKKEN

De media houden ons op de hoogte van oorlog en geweld. Dat gebeurt niet altijd objectief en de informatie is niet altijd volledig, maar de camera's staan er met hun neus boven op: wij moeten geloven, dat wij door dit "wereldvenster" zien wat er werkelijk gebeurt. Maar die "waarheid" verandert als de camera er anders staat. De werkelijkheid van vandaag heeft ondanks dat camera-oog verschillende kanten.

En als de media het verleden behandelen, lopen de meningen uiteen - zelfs de feiten zijn dan vaak niet meer volledig. Dat bleek deze zomer, toen werd herdacht dat 20 jaar geleden in het Italiaanse Seveso twee kilo giftig dioxine was vrijgekomen. NOVA noemde dat de grootste industriële chemische ramp. Er werd niet gerept over de Vietnamese professor Ton That Thu die was uitgenodigd om Italië te helpen, omdat deze hoogleraar in zijn eigen land ervaring had opgedaan met dat giftige spul. Agent Orange was destijds de dioxine vergiftiging van Vietnam, die door de Amerikaanse luchtmacht in grote hoeveelheden was afgegooid. Maar Vietnam ligt ver van Europa, in een ander brok van de wereld.

Uit Cambodja kwam het bericht dat Pol Pot was overleden en NOVA riep in herinnering dat de burgeroorlog in Cambodja indertijd gewonnen was door dictator Pol Pot. Met geen woord werd

gerept over het feit dat het vreedzame boerenland Cambodja door de VS in die oorlogstoestand was gebracht. Door Amerikaanse bombardementen.

Reportages over Nicaragua van nu melden meestal dat het Sandinistische bewind het Middenamerikaanse land op de rand van de afgrond heeft gebracht. Het is al vergeten dat de rechtse dictatuur van Somoza jarenlang met Amerikaanse steun het land had leeggeroofd. En ook wordt niet meer genoemd, dat na de val van Somoza de VS begonnen met een boycot tegen de Sandinisten. Verzwegen wordt dat het Internationale Gerechtshof in Den Haag de Amerikaanse blokkade van Nicaraguaanse havens onrechtmatig noemde. Want de media van vandaag hebben geen oog voor gisteren - vandaag moeten de Sandinisten de schuld krijgen.

Zo vergaat het Cuba ook al jarenlang. Die ouwe dictator Castro schendt de rechten van de mens en het Cubaanse volk snakt naar vrijheid. Dat Castro's revolutie een eind maakte aan het onrecht van de dictatuur van Batista is een oude koe. Dat de VS de omverwerping van die dictatuur nooit hebben willen accepteren en Cuba het leven zuur blij-

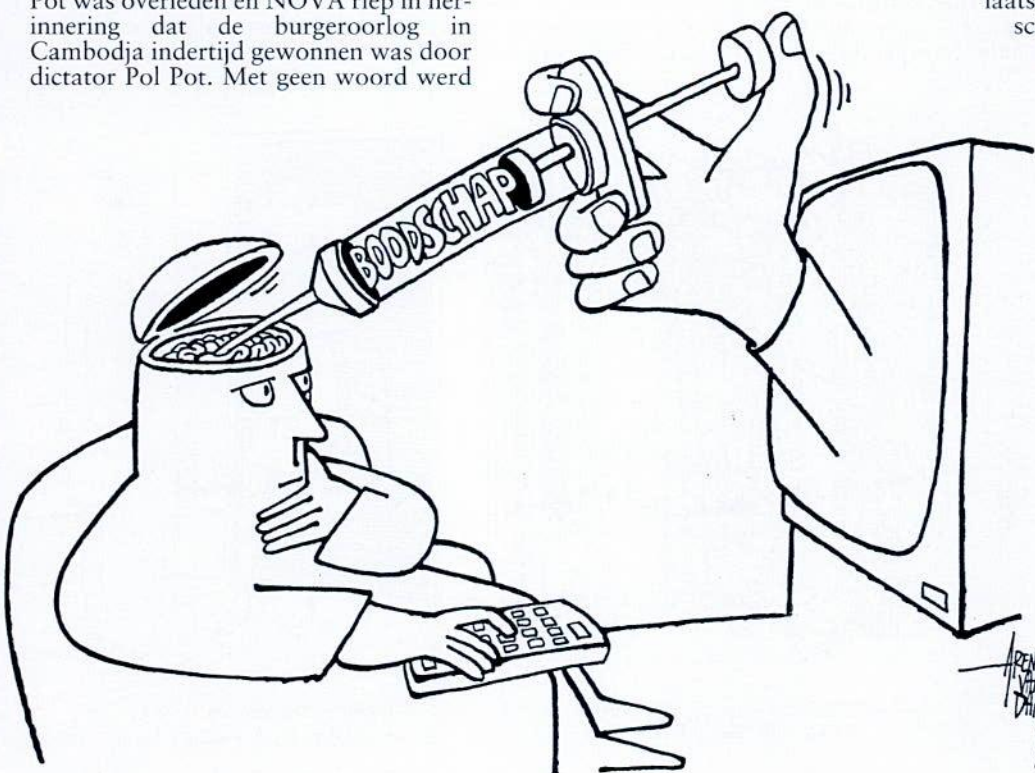
ven maken, wordt niet meer opgemerkt. De VS isoleren Cuba, uit angst dat het Cubaanse voorbeeld aanstekelijk werkt op andere Midden- en Zuidamerikaanse landen. De Amerikaanse blokkade van Cuba moet gehandhaafd worden - anders zou Castro's systeem alsnog wel eens populair kunnen worden. Maar de muur tussen Oost en West wordt gezien als een belachelijke poging van het communisme om de invloed van het Vrije Westen te weren.

Westerse media volgen vaak kritiekloos de argumentatie die van Amerikaanse zijde wordt gebruikt om de eigen buitenlandse politiek te rechtvaardigen. Daarbij worden de schijnwerpers gericht op de ondemocratische handelwijze van die landen, die door de VS worden aangevallen. Nederlandse media lijken het niet de moeite waard te vinden om te vermelden, dat de VS zich niet storen aan recht en vrijheid en democratie, maar de Nederlandse journalistiek legt de schuld tegenwoordig wel vaak klakkeloos bij de "tegenstanders" van de VS. De boeven zitten in Vietnam en Cambodja, in Cuba en bij de Sandinisten van Nicaragua.

De koude oorlog tegen de "vijanden" binnen de VS is ook nog niet voorbij. De laatste jaren zijn er regelmatig terroristische aanslagen in de VS, zoals de bomaanslag in Atlanta, en de schuld daarvoor wordt steeds in eerste instantie gegooid op landen als Iran of Libië of Irak. Want het wil er niet in, dat er in de VS bijvoorbeeld Amerikanen zijn (blanke christenen), die terreur bedrijven tegen landgenoten.

Bij de Amerikaanse verkiezingen was het opnieuw duidelijk: Amerikanen noemen hun vaderland nog steeds zonder blikken of blozen "God's own country", "het beste land ter wereld". Je hoeft niet anti-Amerikaans te zijn, om toch te beseffen, dat de VS niet de droom-democratie is, waar de rest van de wereld zich aan moet spiegelen. Want er ontbreekt nog wel het een en ander aan de democratische gezindheid van de Amerikaanse politiek en van de Amerikanen.

Karel Roskam

"HAD NOU JE VERDERKIEKER MAAR MEEGENOMEN.
HET ZIJN VAST ALLEMAAL HEEL ERG ZELDZAME
UITGESTORVEN VOGELS!"

"...MAAR DIT GEDEELTE MOET WEER WAT
LANGER VOORDAT HET GAAR IS."

"IK ZIE TOCH LIEVER ZN LANDSCHAPPEN."

PETER'S ZEURKALENDER 1997

De produktie van de bekende tekenaar/schrijver Peter van Straaten (1935) kun je zo langzamerhand wel gigantisch noemen. Het totale aantal van zijn publikaties zal toch al gauw, ruw geschat, in de buurt van de tachtig titels liggen. Tot het proza-deel daarvan behoort de serie Agnes-boeken, negen bundelingen van het gelijknamige feuilleton dat van 1986 tot en met 1995 wekelijks verscheen in Vrij Nederland. Hierin werd het 'slordige' leven gevolgd van de alleenstaande moeder Agnes, haar zakelijke en

amoureuze avonturen en haar verstandhouding tot teenagerzoon Daniël en tot 'de fles'. Het inlevingsvermogen van (de man) Van Straaten in de dagelijkse gevoels- en gedachtenwereld van deze vrouw - en trouwens in die van mensen in het algemeen - is werkelijk fenomenaal. Dit blijkt in niet mindere mate ook uit het tekenwerk van deze scherp waarnemende cartoonist, van zijn politieke prenten tot zijn honderden Vader & Zoon-strips eertijds in Het Parool en van zijn zogenoemde 'zorgelijke grap-

pen'-bundels tot de Peter's Zeurkalender.

Van Straatens grote kracht ligt in de altijd ondubbelzinnige weergave van een voor iedereen herkenbare situatie met daarbij één kort onderschrift. Het betreft dan meestal twee personen, waarvan er één een uitspraak doet die de prent prompt een enorme emotionele lading meegeeft. Het knappe van die opzet is de dubbelwerking die er van uitgaat naar de kijker/lezer: eerst de onweerstaanbare schaterlach van de herken-

ning en dan de vragen die de, veelal tragikomische, situatie bij nadere beschouwing oproept.

Van deze psychologische meesterschetsjes heb ik dit jaar mateloos genoten (en dat voor nog geen zeven cent per dag) via Peter's Zeurkalender 1996. Voor '97 heb ik er maar meteen drie aangeschaft, want een leuker kadootje is nauwelijks te bedenken. Dus: niet zeuren maar scheuren!

Peter's Zeurkalender 1997.
De Harmonie, Amsterdam.
f 24,90.(FS)

"WAT JAMMER DAT WE ELKAAR NIET
ONTMOET HEBBEN TOEN IK NOG MOOI WAS."

"IK? EENZAAM HIER? WAAROM?
IK HEBS TOCH EEN FIETS?"

"GEEN CONDOOMS BIJ JE?
DAN GAAT HET FEEST NIET DOOR."

“Wat betekent bbt-er?”, vraagt Gea aan de donkere, maar mooi ogende jongen die haar aandacht probeert te winnen. Ze voelt zich niet op haar gemak. Twee militairen die zeer verschillend met haar omgaan, de één aardig en een beetje speels, de ander vervelend en uitdagend. De laatste reageert. “Dat wist mijn ex ook niet, ik zweer het.”

Waarom lachen ze nou? Is ze nu even leuk of even dom? “Het zijn ‘Bijzonder Betrouwbare Troepen’”, hoort ze de vervelende jongen zeggen. De mooie vriend schiet in een nog grotere deuk.

“En dat zijn we, bijzonder betrouwbaar.”

Voor haar is het het signaal om op te stappen en in een ander treinstuk te gaan zitten. Zeikerds, denkt ze, boos en verdrietig tegelijk. Haar ideeën over jongens worden weer eens goed bevestigd. Die vriend vindt ze een eng type, veel te zelfgenomen. Maar die bij het raam maakt haar nerveus, op een leuke manier nerveus. Is ze daarom weggelopen? Normaal kan ze haar mannetje toch wel staan? Ook als hij een militair is! Ze kijkt een tijdje naar buiten. Weer flits het gezicht van donkere jongen door haar hoofd. Hij zou een Zuid-Europeaan kunnen zijn. Leuk hoor, denkt ze. Verdorie!

In Utrecht ziet ze de enge jongen uitstappen. Opgeruimd staat netjes. Hoe nu verder? Ze moet zichzelf bekennen dat ze niet durft terug te gaan. In Amsterdam kiest ze voor de uitgang waar hij misschien zal uitstappen, iedereen moet immers uitstappen. Ze botst bijna tegen hem op als ze zich langs een passagier wringt. Een korte verontschuldiging gaat samen met een gevoel van blozen. Ze weet zich geen houding te geven. Wanneer ze spijt begint te krijgen van haar onnozele actie hoort ze hem zeggen: “Sorry hoor. Het betekent ‘Beroeps Bepaalde Tijd’.”

“Oh, het geeft niet.”

Het zegt haar nog steeds niets.

“Er zijn ook beroepsmilitairen voor onbepaalde tijd.”

Nu gaat haar een lichtje op. Is haar echte vader niet beroeps voor onbepaalde tijd? Haar moeder heeft haar ooit zoiets verteld.

“Mijn vader ook”, zegt ze op een onverschillige toon. Ze wil afstand houden.

“Oh ja?”

“Is dat zo gek?”

“Nee. Ja. Een beetje, ik had het niet verwacht. Omdat je niet wist wat BBT-ers zijn, dacht ik dat je niets van ‘t leger wist.”

“Ik weet er ook niets van.”

“En je vader zit in het leger!?”

“Ik weet ook niets van mijn vader. Ze zijn gescheiden, al toen ik nog klein was.”

“Sorry”, zegt hij onhandig. Want voor beiden is duidelijk dat hier geen ‘sorry’ nodig is, maar wat moet je anders zeggen.

“Aardig, dat je dat zegt.”

“Mijn ouders zijn nog bij elkaar.”

“Wees er maar blij om.... Hoe heet je eigenlijk?”

Ze vindt Barto een mooie naam. Ze hoort zich ‘Barto’ zeggen tegen haar moeder. ‘Hij heet Barto, Mam.’ Daarna zal haar moeder vragen wat hij voor werk doet, wedden! Zal ze hetzelfde grapje gaan maken? ‘Bijzonder betrouwbaar, mam, dat heeft hij zelf gezegd.’ Waarop haar moeder weer zal antwoorden dat ze mensen die dat van zichzelf zeggen juist helemaal

niet vertrouwt. Leer haar haar moeder kennen.

“Wat doe je als je BBT-er bent?” Ze moet zorgen dat ze de juiste antwoorden krijgt. Zorgen dat haar moeder er geen speld tussen kan krijgen.

“Zullen we ergens koffie gaan drinken?”, vraagt hij.

“Woon je ook in Amsterdam?” Ze is verwonderd, en blij.

“Mijn tante.”

“Wat je tante?” Bedenklijk nu.

“Mijn tante woont hier.”

“Jij niet?”

“Nee, maar....”

Hij wil iets. Niet betrouwbaar. Haar moeder heeft gelijk.

Kappen. ‘t Was gezellig maar ik moet er een eind aan maken. Waarom heeft ze zich al zo met hem ingelaten.

“Ik begrijp het al, je gaat naar je tante en je tante woont bij mij in de buurt.”

Waarop Barto roept dat hij alleen maar koffie wil drinken, koffie met een praatje. Ze denkt er over na: Daar kan bij nader inzien niets verkeers in schuilen.

Op een terras op het Damrak hoort ze dat hij nog een groot deel van zijn opleiding voor de boeg heeft, hij zit pas twee weken bij een schoolbataljon in Oirschot. Iedereen die militair wil worden krijgt eerst een algemene militaire opleiding. Om te leren hoe je met een geweer moet omgaan, welke kleding je moet dragen en nog veel meer. Dat heet AMO, leert ze. Daarna krijgt iedereen een opleiding voor een functie.

Gea luistert met onnozele schapenoren. Hij wil bij de ‘cavalerie’. Weer een nieuw woord, maar ze vraagt opnieuw niet wat het betekent. Hij vertelt ook grappig, alsof hij wil zeggen: Neem mij, ik ben de beste. Of bedoelt hij dat beroepsmilitair zijn het allerleukste is? “Heb je het naar je zin?”

“Hartstikke.”

“Oh, nou gelukkig, wat wil een mens meer.” Een dooddoener. Ze hoort het, voelt de stilte en zegt: “Zullen we opstappen?”

Ze wil weg. Ze is zichzelf niet meer. Weet zich ook geen raad meer met zijn verwarrend mooie ogen.

Buiten vraagt hij of hij haar telefoonnummer mag hebben. Oh jee! ‘Trouw nooit met een militair’, hoort ze haar moeder zeggen. Wie heeft het hier over trouwen, antwoordt ze zichzelf.

Toch kiest ze voor zekerheid.

“Ik bel jou wel.”

Gea kan er thuis om lachen. Er is haar vandaag iets nieuws overkomen. Ze heeft een nieuw gevoel leren kennen. Een gevoel dat lijkt op vliegen in de zweef op de kermis. De lucht in en dalen met een buik die op een wel heel vreemde automatische piloot is gezet. Het voelt alsof alle controle weg is zonder dat angst de plaats heeft ingenomen. Al het voorgaande telt niet meer, is verbleekt in het schijnsel van deze prachtige jongen. Dat irriteert een beetje, dat een jongen hier de oorzaak van is. En ja, ze begint eindelijk iets te begrijpen van het eeuwige geklets van haar vriendinnen, dat jongens zo leuk kunnen zijn. Maar wat gek dat ze zich het gezicht van de jongen niet meer kan herinneren. Niets komt er in haar gedachten terug, geen beeld weet ze op te bouwen uit de brokstukken van haar gekke avontuur. Ze weet alleen dat hij Barto heet en dat hij BBT-er is. Een militair, wie had dat ooit kunnen denken.

Maria

Geloven
in
mensen
begint
bij
jenzelf

FOTO GERARD VAN ERKELENS

? Vragen staat vrij

Maak jij dat nu ook mee?

Mensen die rustig alle verkeer stilleggen omdat zij juist daar willen keren?

Mensen die zittend in de auto een uitgebreid gesprek aangaan met een voetganger en daarmee jouw doorgang tijdelijk blokkeren? Terwijl twee meter verder ook had gekund, zonder iemand te hinderen.

Mensen die je auto klem zetten, terwijl twintig meter verder een parkeerplaats vrij is?

Mensen die bij laden en lossen niet eens (meer) de moeite nemen te kijken of ze anderen zo min mogelijk kunnen hinderen?

Mensen die eindeloos links blijven rijden en daarmee sneller verkeer hinderen in het doorrijden?

Mensen die nog net vóór jou de parkeerplaats inpikken?

Maak jij dat nu ook mee?

Wat is dat?

Is dat:

Gewone onnadenkendheid?

Is dat:

Een vorm van pesten en pure agressie?

Is dat:

Zó in beslag genomen zijn door eigen besognes dat je anderen vergeet?

Is dat:

Denken dat je een watje bent als je even rekening houdt met andere mensen?

Is dat:

Ik heb evenveel recht als jij? En dat moet ik bewijzen?

Twijfel je daar dan aan?

Wat is dat?

Steven.

EGO PUZZEL

Zet de letters op de juiste plaats en je krijgt een vergelijking.

voorbeeld:

1. rai+nee+egt = echt+slag

oplossing:

generatie = geslacht

2. emi+ga = stuk+vot+ren

3. tin+ren = wind+noen+en

4. erg+en = os+tor

5. cou+hed = trots+abd

6. nut+are+la = dart+gij+pino

7. lal+rel+ap = wijn+veeg+di

8. riet+tao = wen+let+gin

Humanitaire hulp en krijgsmacht:

EEN TWEE-EIIGE EENLING?

In het oktober-nummer van EGO reageerde kolonel-arts Hoejenbos op mijn artikel in het mei-nummer over de vraag of oorlog goed is voor de geneeskunde, of dat die relatie eerder andersom gezien moet worden. Het gaat er mij hier niet om daar weer op te reageren, al kan ik het natuurlijk niet laten erop te wijzen dat het Pentagon inmiddels heeft toegegeven dat er met de Golfoorlog-soldaten medische experimenten zijn uitgevoerd. Of die experimenten inderdaad de oorsprong van het Golfsyndroom vormen blijft duister, maar dat doet eigenlijk nauwelijks ter zake. Ook denk ik dat Hoejenbos - zoals zovelen - de plank misslaat als hij zegt dat de neutraliteitsfilosofie het Rode Kruis in de Tweede Wereldoorlog de das om heeft gedaan. Aan het falen van die organisatie in de grootste test uit haar geschiedenis lagen andere, plattere, aardere factoren ten grondslag.

Ook daar echter is het mij in dit stuk niet om te doen. Waar het mij om gaat is dat er weliswaar vragen worden gesteld door Hoejenbos bij de wijze waarop de krijgsmacht bij humanitaire hulpverlening wordt ingeschakeld, maar de vraag achterwege laat of de krijgsmacht eigenlijk wel een rol bij die hulpverlening zou moeten hebben. Dat is natuurlijk begrijpelijk. Humanitaire hulp is 'in' en het is voor iedere organisatie op zoek naar een nieuwe identiteit mooi meegenomen als zij zich van het predikaat 'humanitair' kan voorzien. Enkele kanttekeningen zijn op zijn plaats, om te beginnen bij de humanitaire hulp zelf.

■ Toegang

Voor hulp is 'toegang' nodig. Als je niet in een gebied kunt komen waar de nood hoog is, kun je ook geen hulp verlenen. Toegang echter wordt niet zomaar verleend door de - vaak niet koosjere - politieke en militaire autoriteiten. Daar zijn voorwaarden aan verbonden, zoals bijvoorbeeld het zwijgen over de oorzaken van de nood, die immers vaak met diezelfde autoriteiten van doen hebben. Door nu wel hulp toe te laten, creëert die hulp als vanzelf een positiever beeld van de lokale machthebbers dan zij in feite verdienen. Een tweede, en gezien de beperkte ruimte, ook laatste punt, is het *egoïsme van het altruïsme*. Donerende landen gebruiken de hulp om hun eigen imago op te vijzelen. Staat goed bij volgende verkiezingen. Bovendien zijn aan veel hulpprogramma's economische orders verbonden. Nog steeds vloeit er meer geld vanuit de Derde Wereld hier naar toe dan andersom. Ontvangende regeringen gebruiken de hulp om de invloed op hun bevolking te vergroten, en om de eigen verantwoordelijkheid voor het oplossen van de nood af te schuiven. Farmaceutische industrieën misbruiken, in - naïeve? - samenwerking met humanitaire organisaties, de noodhulpprogramma's om van de medicijnen af te komen die in het Westen niet meer verkocht mogen worden. Wat niet goed genoeg is voor ons, is blijkbaar wel goed genoeg voor hen. Dit onder het valse

motto 'baat het niet, schaadt het niet'. Vals, omdat een medicijn, zoals onlangs te Mostar ontdekt, dat bedoeld is voor de bestrijding van lepra, wel degelijk schaadt als het van het label 'paraceta-mol' is voorzien.

Na deze - te - korte kanttekening bij het hosanna-verhaal dat over het algemeen de hulpverlening kenmerkt, nu de kanttekeningen bij de rol die de krijgsmacht bij die hulp kan spelen. Een overschatte rol, dunkt mij.

■ Invloed van hulpverlening

Laten we ervan uitgaan dat humanitaire hulp in principe op neutrale basis geschiedt.¹ Ofschoon de krijgsmacht bij de *peacekeeping* en *-building*-taken in dienst staat van een organisatie, de VN, die in principe buiten het conflict zelf staat, wil dit natuurlijk niet zeggen dat haar doen en laten geen invloed heeft op dat conflict. Dit geldt al voor de hulp verleend door Niet-Gouvernementele Organisaties (NGO's), voor de krijgs-macht gaat het nog veel meer op. Ten

eerste: de krijgsmacht blijft vaak maar een korte tijd op een enkele plek. Dit heeft tot gevolg dat velen de zeer menselijke trek niet kunnen onderdrukken om voedsel en kleren uit te gaan delen op die ene plek, zonder stil te staan bij de gevolgen die dit kan hebben voor de hulpverlening in het gehele gebied. Verder pakken de soldaten hun biezen als hun eigenlijke taak is afgerond of volledig mislukt. Het humanitaire werk begint dan vaak pas. Tevens is het hulpprogramma van de krijgsmacht vaak niet afgestemd op dat der NGO's. Het is meermaals in Bosnië voorgekomen dat de krijgsmacht een deel van het voedsel afstond aan de strijdende partijen om toegang te verkrijgen, terwijl Rode Kruis-konvoien dan onverrichterzake terugkeerden en wachtten op betere tijden. Het afstaan van voedsel door een deel van de hulpverleners heeft echter gevolgen voor de algehele hulpverlening. Kort vielen de woorden: de eigenlijke taak. Die eigenlijke taak zal veelal zijn het pogen de 'vrede' te bewaren, waarvoor bij tijd en wijle het gebruik van geweld noodzakelijk geacht zal worden.

Geweldgebruik dient echter bij het verlenen van hulp juist tot het uiterste te worden vermeden.

■ Bewapening

Bovendien is de hoofdverantwoordelijkheid van het ministerie van defensie de veiligheid van de soldaten. Die zullen dan ook altijd bewapend zijn. Ook die bewapening heeft zijn effect op de hulpverlening. Die zal daardoor niet meer als neutraal, waarschijnlijk zelfs niet meer als humanitair worden gezien. Daarbij schaadt die bewapening weer de poging het vertrouwen van de bevolking te winnen. Het valt immers niet te verwachten dat mensen die na jarenlange ervaring 'hun eigen' leger diep wantrouwen, ineens soldaten uit vreemde landen aan de borst zullen drukken. (Een oordeel dat bovendien weer zijn weerslag zal hebben op de met de krijgsmacht samenwerkende NGO's. Niet voor niets heeft Artsen zonder Grenzen gezegd die samenwerking tot een minimum te zullen beperken.)

De bewapening heeft nog een effect.

Hoe lichtbepaald VN-soldaten ook zijn, de bevolking van een bepaald gebied zal verwachten dat die wapens worden gebruikt als zij door een vijandelijke macht worden bedreigd. De neutraliteit dwingt de soldaten echter de revolver in de holster te laten, waardoor zij paradoxaal genoeg niet meer als neutraal, maar als *vriend van de vijand* zullen worden gezien.

De krijgsmacht leidt niet op voor hulpverlening. Wie op de Duitse laagvlakte heeft geleerd de Rus buiten de deur te houden is niet vanzelfsprekend ook in staat hongerige Ruandezen te voeden. Hulpverlening is een vak waarvoor een degelijke opleiding noodzakelijk is.

■ Principiële bezwaren

En hiermee komen we bij de principiële bezwaren. Ten eerste: de motivatie. Zoals in Indonesië en twintig jaar later in Vietnam, is de motivatie achter hulpverlenende soldaten niet in de allereerste plaats het geven van hulp, maar het winnen van het vertrouwen van de bevolking om zodoende de eigenlijke taak be-

ter te kunnen uitvoeren. Niet de behoefte van de bevolking, maar politieke overwegingen geven de doorslag bij de beslissing waar en hoe hulp wordt gegeven. Hulp is duur, en met name als voor die hulp de krijgsmacht en niet de NGO's verantwoordelijk zijn. Niet alleen - en volgens velen zelfs niet bovenal - humanitaire nood bepaalt of er hulp wordt verleend. Factoren van geografische, media-genieke en bovenal economische aard bepalen de besluitvorming evenzeer. Ten tweede: principes en uitgangspunten van een krijgsmacht verschillen eenvoudigweg te veel van de principes en uitgangspunten die aan de basis van goede hulpverlening moeten staan. Soldaten zijn niet uit op structurele, lange termijn-effecten, maar op direct zichtbaar resultaat. Zij zijn niet uit op 'mensen helpen', maar zij zijn ingesteld op orde, rust, overwinning, intimidatie, uitstraling. Niet voor niets kwamen de Nederlandse VN-soldaten uit Bosnië terug met verhalen over het geweldige Bosnisch-Servische leger dat schril afstak tegen het zootje ongeregeld van de Moslims, hetzelfde Bosnisch-Servische

leger dus aan wier slachtoffers zij hulp en bescherming moesten geven.

Kortom: een krijgsmacht is er voor de krijg. Zij is zeer geschikt om te vechten in wat tegenwoordig *peace-enforcing* wordt genoemd, maar vroeger gewoon oorlog heette. Zij is echter minder geschikt voor de humanitaire-hulpacties waarvoor zij heden ten dage veelal wordt gebruikt, en waarmee zij goodwill wil kweken, kort-verband-vrijwilligers wil trekken en bestaansrecht verzekeren.

Leo van Bergen,
Studiecentrum voor
Vredesvraagstukken

¹ Aan de gigantische vragen die alleen al het woord 'neutraal' oproept wil ik even voorbijgaan. Zie hiervoor bv.: Leo van Bergen, 'De aluminiumfabrieken van Max Huber. Over neutraliteit in de humanitaire hulpverlening', Fred van Iersel (red.), *Religie Geweld Verzoening*, Baarn 1996, 118-134

SECRETS AND LIES:

emotie tot op het bot

We mogen niet meer zeggen dat de Britse cinema aan een come back bezig is, want langzamerhand tellen de Engelsen weer helemaal mee op het witte doek. Dat werd onlangs in Cannes weer eens duidelijk toen Mike Leigh de belangrijkste Palmen (beste film en beste hoofdrolspeelster) wegsleepte met *Secrets and Lies*, een goeddeels geïmproviseerd familie-drama waar vrijwel niemand de ogen bij droog hield. En geen krokodillentranen, maar emotie van het meest pure soort!

"Ik kende in mijn directe omgeving een geval van een geadopteerde vrouw die haar biologische moeder had gezocht en gevonden", aldus de Britse regisseur die vroeger acteur was, en daarna jarenlang voor het theater en de televisie werkte. "Ik wist vanaf toen dat ik dat onderwerp ooit zelf in een film zou willen verwerken. Bovendien wist ik toen ook al dat ik de dochter zwart zou laten zijn. Dat zijn details die vrij intuïtief in me opkomen, maar waar ik wel naar luister. Ik heb het verhaal met de cast van tevoren zeer diepgravend doorgesproken. Ze moesten allemaal een heel duidelijk beeld krijgen van het karakter dat ze speelden, maar ook van het huis waarin ze woonden, van de collega's op hun werk en zo meer. Ik wilde zelfs dat Brenda Blethyn, die de hoofdrol speelt, zich een beeld zou vormen van de mensen die er in Cynthia's huis hadden gewoond voordat zij er zelf in kwam. Dat levert uiteindelijk een heel genuanceerd, geschakeerd stel personages op. En ik schrijf dan nog wel een script, maar dat is in feite alleen het geraamte van het verhaal. Ik stond zelf vaak ook te kijken

van de ideeën en vondsten van mijn acteurs en actrices. Maar het kwam er op die manier wel heel erg natuurlijk en geloofwaardig uit."

Dat is nog heel zacht uitgedrukt: wie naar *Secrets and Lies* zit te kijken vergeet binnen vijf minuten dat het hier om een film gaat. Mike Leigh wil dan ook, zoals hij het omschreef tegenover een verslaggever van het Belgische blad Humo, "het leven zelf onderzoeken."

Spil van het verhaal is Cynthia, een permanent depressieve fabrieksarbeidster. Ze woont samen met haar weerbarstige, twintigjarige dochter Roxanne, en heeft geen illusies meer. Hoe dringender ze bij Roxanne bedelt om wat genegenheid, des te meer sluit die zich van haar wanhopige moeder af. De enige die zich nog een klein beetje om Cynthia bekommert is haar jongere broer Maurice, die ze vroeger min of meer heeft grootgebracht nadat haar moeder was overleden. Maurice is nu fotograaf (de scènes in zijn studio vormen geestige tussenstops in de dramatische verhaallijn), en getrouwd met Monica, die een schitterend huis heeft maar geen kinderen kan krijgen. De vrouwen zijn jaloers op elkaars vermeend geluk, en de broer probeert voortdurend de vrede te bewaren.

In een veel betere wijk van Londen heeft intussen de zwarte Hortense, opticien van beroep, zojuist haar adoptief-moeder begraven. Nu wil ze proberen haar 'echte' moeder te vinden, hoezeer ze ook treurt om het verlies van de vrouw die haar heeft opgevoed. Bij het bureau waar ze op zoek gaat naar de gegevens omtrent haar geboorte, hoort ze voor het eerst dat haar biologische moeder blank is. Ze kan het eerst niet geloven, en is onaangenaam verast. Toch besluit ze er een eerste telefoontje aan te wagen. Cynthia raakt aanvankelijk volkomen over haar toeren. We horen dat ze vijftien was toen ze zwanger werd en haar kind nooit

heeft willen zien uit angst dat ze het dan niet meer uit handen zou kunnen geven. Als ze, bij hun eerste afspraak, merkt dat Hortense zwart is, raakt ze nog meer van streek. Toch is ze onder de indruk van die beschaafde, geduldige jonge vrouw die haar zo graag wil leren kennen. Ze gaat toch iets drinken, en allengs raakt Cynthia gewend aan het idee dat ze haar oudste dochter terug heeft, helemaal omdat die zoveel aardiger voor haar is dan haar tweede, de bokkige Roxanne die ze ook aan een onbezonnen romance overhield.

Als Maurice, in alweer een poging om wat harmonie in zijn curieuze familie te scheppen, voorstelt om de een en twintigste verjaardag van Roxanne bij hem en Monica thuis te vieren, besluit Cynthia om Hortense mee te nemen. Ze introduceert haar als vriendin, maar gooit er na een aantal glazen wijn op eens uit dat het hier om haar oudste dochter gaat. De consternatie die dat teweeg brengt dreigt aanvankelijk het hele feest te torpederen. Maar uiteindelijk slaagt de tactvolle Maurice er in om alle partijen min of meer met elkaar te verzoenen. Het laatste beeld van de film laat Cynthia zien, zittend in haar armetierige achtertuin, met haar beide dochters tegenover zich, trots en gelukkig...

Uit diverse interviews blijkt dat Mike Leigh een uitermate integere man is, afkerig van glamour en glitter, zich bewust van het feit dat er maar een handvol mensen is dat de moeite neemt om naar een echt goede film te gaan, en bovendien overtuigd van het feit dat de wereld als gevolg van de enorme hang naar materiele welstand van de mensheid, onstuitbaar op weg is naar haar ondergang. Liefde en een warm gezinsleven, in welke excentrieke vorm gegoten dan ook, kunnen die barre werkelijkheid nog enigszins verzachten. *Secrets and Lies* is in al zijn hartverscheurende emotionaliteit een sprekend voorbeeld van die theorie.

Leonore van Opzeeland

Film in 't kort

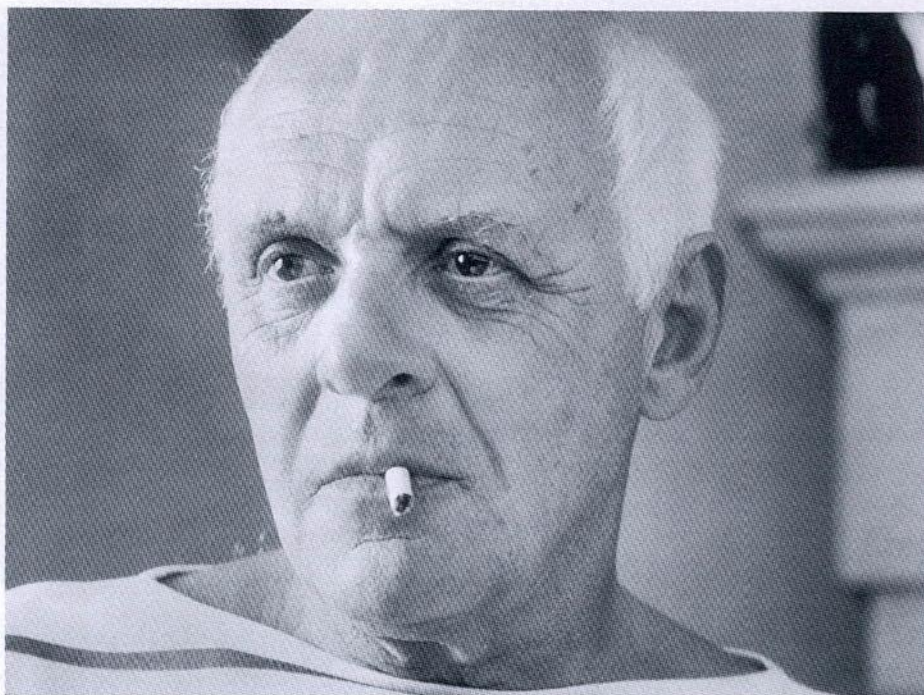
FEAR

De Amerikaanse thriller *Fear* zou als ondertitel heel goed mee kunnen krijgen: *Fatal Attraction* voor tieners. We maken kennis met een middle class gezin: een hardwerkende vader met een mooie jonge dochter heeft er bij zijn tweede vrouw nog een alleraardigst zoontje bij gekregen. Alles loopt op rolletjes, totdat de dochter, uit ergernis over haar wat te strenge stiefmoeder, een relatie aanknoopt met een jongen die niet helemaal past in het vertrouwde wereldje van haar klasgenoten. Aanvankelijk is ze onder de indruk van zijn wereldwijze manier van optreden. Ze heeft niet in de gaten dat hij een door de wol geverfde knul is die een jeugd in tehuizen heeft afgesloten met een serie kleine misdaden. Als ze dat eenmaal wel ontdekt, is het te laat: de afgewezen minnaar begint met zijn kornuiten het gezin te terroriseren. Natuurlijk loopt alles af zoals het hoort: pa, ma en de kids komen met de schrik vrij, alle slechterikken leggen het loodje. *Fear* is in z'n soort vakkundig gemaakt, en houdt een warm pleidooi voor de normen en waarden waar de meeste Amerikanen zo aan hechten. Wel een beetje obligaant natuurlijk, want waar zouden toch al die ontspoorde jonge criminelen vandaan komen?

SURVIVING PICASSO

De meeste mensen kennen de Spaanse schilder Pablo Picasso als een van de belangrijkste vernieuwers van de hedendaagse kunst, een geniale duizendpoot die tot op hoge leeftijd met volle teugen van zijn gezegende leven genoot, en nog een kind kreeg toen hij al over de tachtig was. Maar na zijn dood kwamen er steeds meer tegengestelde verhalen los, en de biografieën logen er ook niet om. *Surviving Picasso* laat de periode zien die Picasso doorbracht met zijn Franse vrouw Françoise. Toen ze elkaar ontmoetten was zij begin twintig, hij al over

de zestig. Na tien jaren die steeds moeilijker werden nam Françoise uiteindelijk het besluit om, samen met haar zoon en dochter, haar gierige, egocentrische en uitermate kinderachtige wederhelft te verlaten, en het verder op eigen kracht te proberen. Hij had toen al hoog en breed een andere vriendin, maar barstte niettemin in tranen uit!

De film maakt een zeer authentieke indruk, doordat Anthony Hopkins van Picasso, net als indertijd van Nixon, een volkomen geloofwaardige, genuanceerde man weet te maken. Ook de artistieke ambiance waarin Picasso de jaren met Françoise doorbracht, is zeer stijlvol en overtuigend.

SLEEPERS

In de nieuwste film van Barry Levinson, *Sleepers*, volgen we vier jongens die in de jaren zestig in een roerige wijk van New York een redelijk onbezorgde jeugd beleven. Als een practical joke op een ongelukkige manier uit de hand loopt, komen de vier terecht in een opvoedingsgesticht. Daar worden ze door de fascistoïde bewakers zo mishandeld en verkracht, dat twee van de vier die periode niet te boven komen en het criminele circuit ingaan. Ze halen allebei de dertig niet. De twee anderen, een journalist en een jurist, zorgen dat de mannen die hun jeugd zo reddeloos verwoestten, uiteindelijk hun straf krijgen.

De priester die de jongens altijd terzijde heeft gestaan, speelt daarbij een cruciale rol. Inmiddels heeft de katholieke kerk in Amerika afstand van de film genomen omdat ze hun twijfels hebben over de manier waarop deze humane pastor zich inzet voor zijn beschermelingen. Dat is bijna een aanbeveling voor de film, want al die verschrikkelijke dingen zijn echt gebeurd, en je mag blij zijn dat er tenminste nog iemand was die zich het lot van de jongens, die nog maar veertien jaar waren, aantrok. Er wordt schitterend geacteerd door o.a. Dustin Hoffman, Robert De Niro, Kevin Bacon, Brad Pitt en veteraan Vittorio Gassman.

THE FAN

Bewonderaars van Robert De Niro kunnen deze maand hun hart ophalen, want behalve in *Sleepers*, is hij ook te zien in *The Fan*. Niet de sterkste film uit zijn carrière, wel een rol die langzamerhand karakteristiek voor hem is geworden. De Niro speelt een vertegenwoordiger die al zijn frustraties omtrent zijn eigen gebrek aan succes kanaliseert in een maniakale adoratie voor een honkbalspeler. Uiteindelijk loopt het uit op ontvoering, moord en doodslag. Wesley Snipes als de getergde sportman geeft De Niro, die in feite enigszins op de automatische piloot speelt, mooi partij.

LvO

WAT DENKEN VRIJDENKERS

Zou geloven menselijk zijn?

Veel mensen zeggen dat ze toch wel ergens in geloven, al noemen ze het niet direct God. Al dat moois kan toch niet zomaar spontaan ontstaan zijn? Waarom grijpt alles zo planmatig in elkaar in de natuur? En als klap op de vuurpijl kunnen wij mensen die meer dan geniaal in elkaar zittende natuur nog op een wetenschappelijke manier beschouwen ook. Dit kan geen toeval zijn, dit moet bedacht zijn door een almachtige schepper. De moeder van alle uitvinders. De vader van al zijn kinderen...en van zijn enige zoon. Een schepper die zo ijdel is dat hij, als kroon op zijn toch al niet geringe prestatie, mensen creëert naar zijn evenbeeld, mensen die hij uitrust met een eigen wil, een eigen verantwoordelijkheid, de mogelijkheid om redelijk te denken. Maar hij is wel zo slim om ze ook de mogelijkheid te bieden om onredelijk te denken, te geloven. Hoe zouden ze anders in Hem kunnen geloven?

Ik zal niet proberen te bewijzen dat God niet bestaat, sterker nog, het is onmogelijk om te bewijzen dat God niet bestaat. Een produkt van je fantasie bestaat wel degelijk, maar alleen als zodanig. Hoe kun je bewijzen dat een placebo niet werkt? God is een placebo, een produkt van onze fantasie.

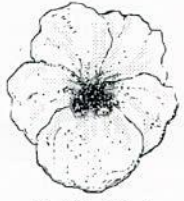
Als het daar dan maar bij bleef. Het zal mij een biet zijn als iemand zich beter voelt door een suikerklontje te slikken in de veronderstelling dat het een geneeskrachtig middel is. Het probleem is dat gelovigen in hun nederigheid zo weerzinwekkend arrogant zijn, dat zij er van overtuigd zijn dat zij hun wanen over moeten brengen op anderen. Het probleem is dat gelovigen hun beperktheid als een absolute onbeperktheid ervaren, en zich verplicht voelen anderen met

deze 'openbaring' te moeten verblijden. Ik vraag mij weleens af: "Zou God zich schamen voor zijn schepping?" Met andere woorden waarom komt Hij er niet recht voor uit dat Hij verantwoordelijk is voor Zijn schepping? Zijn schepselen kunnen alleen maar in Hem geloven, ze kunnen nooit zeker weten dat Hij bestaat.

Maar toch het is wel overzichtelijk, één zo'n God. Het is ook weleens anders geweest, een veelheid aan goden en halfgoden, om nog maar te zwijgen over zoiets onduidelijks als: "Er is meer tussen hemel en aarde", of wat dacht u van reïncarnatie (het toppunt van arrogantie). Ik begrijp nooit waar al die zielen vandaan komen die in de jongste geschiedenis verantwoordelijk waren voor het toene-

Maart 1996
No. 263

DE VRIJE GEDACHTE

La Libre Pensée

TUDSCHRIFT
VAN DE
VRIJDENKERSVERENIGING
DE VRIJE GEDACHTE

ISSN 0166-6614

men van de wereldbevolking. Moeten wij eigenlijk wel ergens in geloven of is het onmogelijk om nergens in te geloven? Ik geloof van niet.

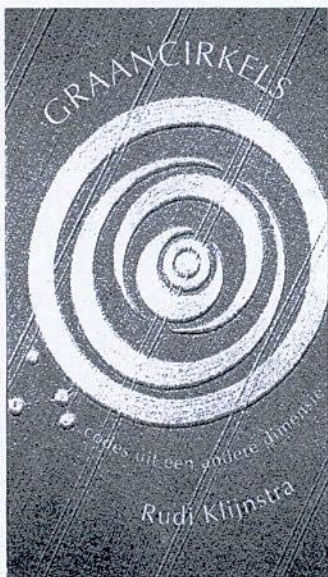
*Leen van Zwol,
secretaris Vrijdenkersvereniging
de Vrije Gedachte*

Boeken

Graancirkels

Graancirkels, de geheimzinnige vormen die over de hele wereld in gewassen worden aangetroffen, spreken enorm tot de verbeelding. Ontstaan ze door de wind? Zijn er nachtelijke grappenmakers aan het werk geweest, zoals Doug en Dave in Zuid-Engeland? Of zijn die mannen ingehuurd door de Britse geheime dienst om wetenschappelijke onderzoeken naar de diepere oorzaken te bemoeilijken? Is er verband met ufo's? Zijn de cirkels gecodeerde boodschappen uit de ruimte? Deze en nog veel meer vragen worden - soms nogal speculatief, vaak goed gedocumenteerd - beantwoord in het onlangs verschenen boekje **Graancirkels** van Rudi Klijnsstra. De ondertitel, *Codes uit een andere dimensie*, duidt al op zo'n antwoord en in zijn voorwoord stelt de auteur: *Persoonlijk ervaar ik dat graancirkels een manifestatie van een hogere werkelijkheid zijn en dat ze een interactie van de aarde*

kosmische energie (waaronder ufo's) zijn. De kracht van hun symboliek laat, al dan niet bewust, onze hersencellen activeren en nodigt ons uit mee te gaan trillen op hogere resonanties van bewustzijn. De diepere waarheid omtrent de betekenis van de graancirkels en hun symboliek zal mijns inziens in onszelf gezocht dienen te worden.

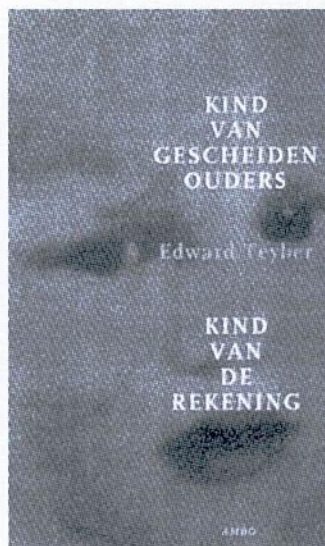
Wie dit te vaag vindt om zijn/haar verdere nieuwsgierigheid te laten wekken, laat wel een kans voorbijgaan om nader kennis te nemen van de door Klijnsstra geboden schat aan historische feiten, verklaring van oeroude symbolen, wetenschappelijk onderzoek van leylijnen, testresultaten met Kozyrev-spiegels e.d. Aan de orde komen zulke uiteenlopende zaken als: Keltische grafheuvels en Egyptische piramiden, Oosterse mandala-structuren en Indiaanse medicijnwielen, Koning Arthur-legenden en het Star Wars-programma, het Roswell-incident en het Philadelphia-experiment, Leonardo da Vinci's heilige geometrie en het Indiase boventoonzigen. En dat alles, doorspekt met tientallen tekeningen en foto's, in verband gebracht met die mysterieuze graancirkels. Een verbazingwekkend interessant boekje.

Rudi Klijnsstra: Graancirkels. Ankh-Hermes, Deventer 1996. 144 blz. geïll. f 24,50.(FS)

Kind van gescheiden ouders

Hoewel er heel wat afgescheiden wordt in dit land zijn er geen handleidingen voor. Mensen staan met lege handen ten opzichte van zichzelf en elkaar om de periode van scheiding dragelijk te maken. Dat geldt al helemaal ten opzichte van hun kinderen. Waar mensen het zelf al zo moeilijk hebben, kun je niet verwachten dat ze meteen en zonder begeleiding hun kinderen op een goede manier door deze periode loodsen. Er wordt dan ook heel wat toegeschreven aan kinderen van gescheiden ouders. Ook bij borrelpraat over BBT-ers komt vaak naar voren dat er veel jongens en meisjes uit gebroken gezinnen bij zijn, en dat zou dan van alles verklaren, van crimineel tot ongedisciplineerd gedrag.

Het is een makkelijke manier van redeneren, waar allerlei verkeerde conclusies uit getrokken kunnen worden en gescheiden opvoeders van kinderen geen recht mee gedaan wordt. Het boek **Kind van gescheiden ouders** van Edward Teyber gaat hier ook een beetje aan mank: stellig beweert hij dat ouders en vooral moeders het verkeerd doen na echtscheiding, tot ze zijn raad op gaan volgen. Voordeel van het boek is dat de echtscheiding als een gegeven wordt aangenomen en dat problemen waar kinderen mee kunnen worstelen duidelijk beschreven worden. Dat ouders moeten leren onderscheid te maken tussen hun eigen gevoelens en die

van de kinderen lijkt een open deur, maar kan toch niet vaak genoeg gezegd worden.

Kind van gescheiden ouders lijkt aan een euvel waar veel Amerikaanse boeken aan lijden: het biedt DE oplossing en heeft erg veel woorden nodig voor een aantal praktische richtlijnen. Door de voorbeelden is het boek wel goed leesbaar en toch wel aan te raden aan hen die met de handen in het haar zitten en wel wat hulp kunnen gebruiken. **Edward Teyber: Kind van gescheiden ouders, Kind van de rekening?** Ambo, Baarn 1996. 272 blz. f 44,50.(JM)

Gedoemde liefde

De Nigeriaanse auteur Ben Okri (1959) kreeg in Nederland vooral bekendheid door een avondvullend optreden - samen met Joseph Brodsky en Maria Vargas Llosa - in het VPRO televisieprogramma 'Vertrouwd en o zo vreemd - Over geheugen en bewustzijn' van Wim Kayzer in het vorig najaar. Internationaal was Okri al eerder doorgebroken met zijn magistrale roman 'De hongerende weg', waarmee hij in 1991 de fameuze Britse Booker Prize won. Dit jaar verscheen zijn nieuwste roman, **Dangerous Love**. Laat ik eerlijk zijn: **Een gevaarlijke liefde** evenaart niet het meesterwerk 'De hongerende weg' of het 'vervolg' daarop 'Toverzangen' (beide besproken in EGO van mei '93 en februari '95). Maar dat is vooral een vormkwestie, want voor mij blijft in deze romans onovertroffen Okri's weergaloos knappe, poëtische vermenging van een magische geestenwereld met de harde dagelijkse werkelijkheid van honger en geweld in Nigeria. Wel is **Een gevaarlijke liefde** een veel toegankelijker boek.

De zich aarzelend ontwikkelen-

de liefdesgeschiedenis tussen de jonge kantoorklerk en kunstschilder Omovo en de zeventienjarige Ifeyiwa, die gehuwd is met de veel oudere Takpo, is tot de ondergang gedoemd. Het ontroerend tedere 'paar' vormt als het ware een eiland in de ruige levenszee van hun armoedige sloppenwijk. Wanneer Omovo in het vijfde en laatste deel van de roman - na op afstand te hebben teruggeblikt op de trieste gebeurtenissen - huiswaarts keert en bijna waanzinnig wordt van verdriet om wat mensen elkaar aandoen, wordt hij lang en indrukwekkend toegesproken door zijn wijze vriend, de oude schilder dr. Okoeha: *"Maar sta niet toe dat het verdriet je vermoordt. Je bent nog niet geboren. Je hebt nog niet genoeg geschilderd.(...) Begraaf dat meisje in je hart, in je schilderkunst.(...) Leef diep, en ten volle.(...) We moeten allemaal doorgaan, de onervulde dromen van onze va-*

ders en moeders voortzetten. Uit hun dromen zijn wij geboren. Hun dromen en mislukkingen zijn onze opdrachten." Zo laat Okri zijn romanfiguren, zonder de wrede werkelijkheid in Afrika uit het oog te verliezen, toch altijd weer hoop wekken op een betere toekomst en levenskracht putten uit liefde. Dierbare boeken van een begenadigd schrijver. **Ben Okri: Een gevaarlijke liefde.** Vert. Tineke Davids. Van Gennep, Amsterdam 1996. 404 blz. f 45,90.(FS)

Retouche

Het boek vertelt van Laura. Ze komt uit een gezin waar ze zich, zeker na de zelfmoord van haar broer, erg ongelukkig voelt. Dan ontmoet ze Cees, de foto-

graaf die bij haar op school foto's maakt. Hij vraagt haar om voor hem te poseren. Dat doet ze, zelfs wanneer hij haar vraagt om naaktmodel te zijn. Samen gaan ze naar een expositie van zijn foto's, waar zij zich dan voor de eerste keer (naakt) ten toon gesteld ziet.

Voor Laura een heel schokkende ervaring.

De band met Cees (die ze als haar vader beschouwde), verandert erdoor. Laura, die bij Cees heeft leren fotograferen, kiest voor de foto-academie. Dat is dan ook meteen de echte breuk met haar ouders.

Dan volgt een periode waarin Laura maar moeilijk relaties aan kan gaan, nogal wat drugs gebruikt en langzaam afglijdt.

Tot ze Janneke ontmoet.

Hoewel Janneke haar verlaat, heeft haar leven toch een andere dimensie gekregen. En, nadat ze kennis heeft gemaakt met Brenda, voelt Laura zich weer in staat om haar leven in eigen hand te nemen. *Jaren geleden wist ik met het woord geluk niets aan te vangen. Nu denk ik dat het rust is. En tevreden zijn. Ik ben gelukkig, ja.*

Retouche is een makkelijk leesbaar boek. Het beschrijft een periode van 18 jaar uit het leven van Laura. De ik-figuur is een vrouw, terwijl de schrijver een man is. Arthur Mohrmann heeft zich erg goed in kunnen leven in de gedachtenwereld van de vrouwelijke hoofdpersoon. Toen ik opzocht wat retouche betekende (naast het retoucheren van een foto) bleek het "opnieuw aanraken" te zijn.

En, dat is precies wat er in dit boek gebeurt met Laura. Nadat ze een hele periode in haar leven eigenlijk alleen maar op de "automatische piloot" heeft geleefd, wordt ze opnieuw aangeraakt. Dat maakt het voor haar mogelijk, haar eigen leven weer be-

wust in te vullen, en daarvan te genieten.

Arthur Mohrmann: Retouche. De Geus, Breda 1996. 224 blz. f 32,90.(IB)

2500 jaar gnosis

Diep is de hunkering van de mens zijn heimwee te stillen. Zijn heimwee naar zijn andere zelf, zijn verborgen deel, zijn tweelingbroer. Het is een worsteling van eeuwen. Oosterse wijzen, Griekse denkers, gnosti-

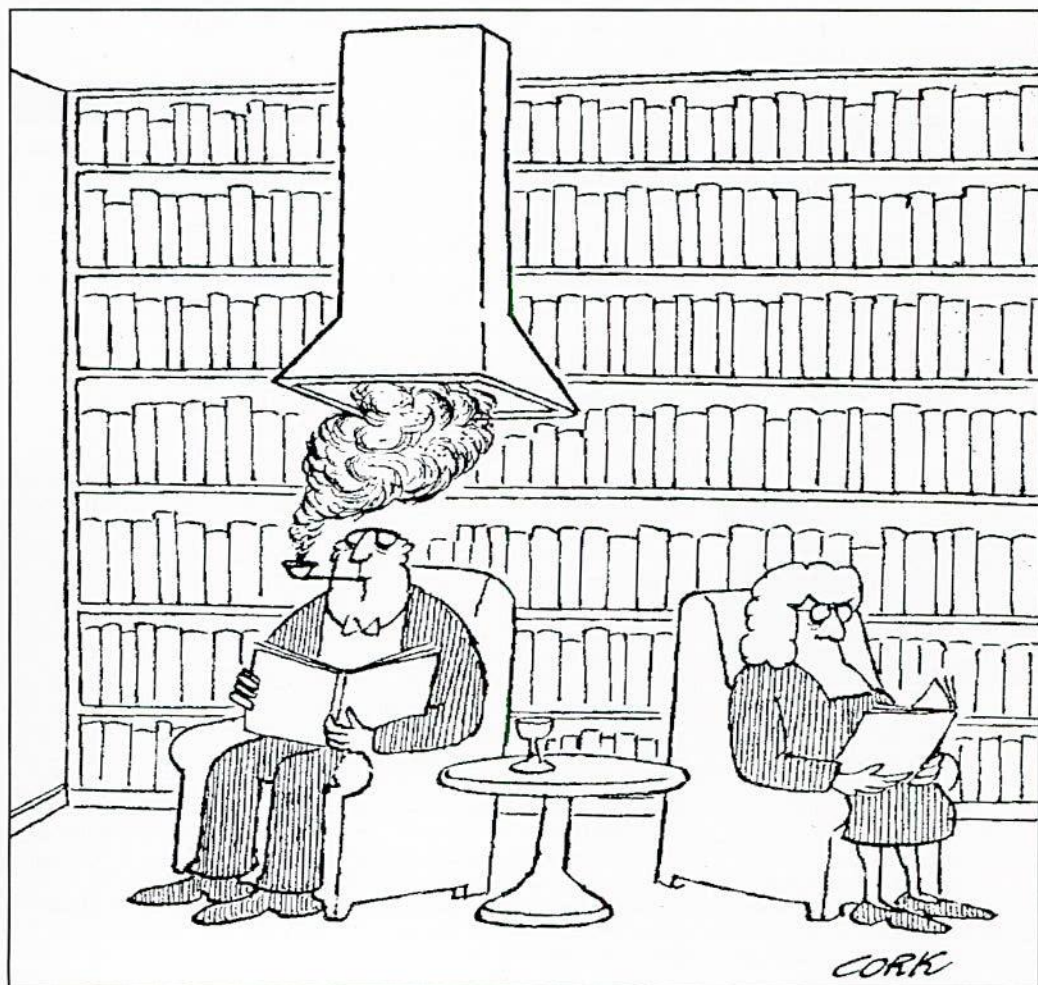
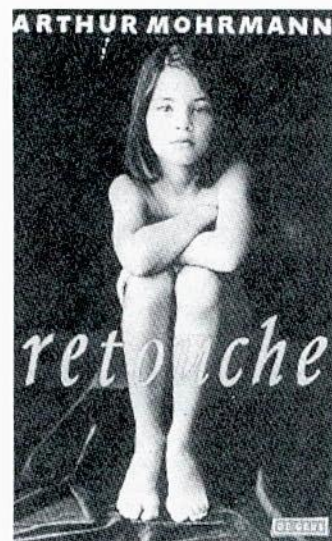
ci, neoplatonisten, Katharen, Rozenkruizers, theosofen, antroposofen: wij hebben ze in dit boek gevolgd in hun zoeken en tasten, maar ook in hun innerlijke zekerheid. En één ding brandt lichtend op uit deze fascinerende tocht door vijftientig eeuwen verborgen kennis: de geheime woorden moeten we niet buiten onszelf, maar in onszelf zoeken. Aldus de cultuurhistoricus Jacob Slavenburg op de laatste pagina van zijn boek **De geheime woorden**, waarvan onlangs een derde, geheel herziene druk uitkwam. Totaal herzien omdat in 1994 en '95 de integrale Nederlandse vertaling verscheen van de Nag Hammadi-geschriften (zie EGO's zomernummer '96, pagina 30). Na de vondst van de kruik met die 52 oude geschriften uit de eerste eeuwen van onze jaartelling, in 1945 bij Nag Hammadi in de Egyptische woestijn, en in 1947 van de Dode Zee-rollen in Qumran in het zuiden van Palestina, kan niet meer hetzelfde worden geoordeeld over de wortels van onze cultuur. Slavenburg: *De geschiedenis heeft zich anders afgespeeld dan altijd werd verondersteld.*

Want geschiedenis wordt geschreven door winnaars. En al in de eerste eeuwen, maar ook in

de Middeleeuwen, waren gnostici de verliezers.

Met gnosis - het Griekse woord voor kennis, inzicht - wordt niet de uiterlijke, aangeleerde kennis bedoeld, maar de innerlijke kennis, het intuïtieve weten, dat van alle tijden en culturen is. Deze gids door de geschiedenis van de gnosis is van wetenschappelijke niveau met zijn 36 pagina's noten, bibliografie en register achterin. Maar door zijn vlotte stijl en rijkdom aan boeiende en vaak onbekende citaten laat Slavenburg de lezer genieten van een kennismaking met talloze grote wijzen. Zo ontmoeten we o.a. Zarathoestra, Thales van Milete, Boedha en Lao Tse zo'n zes eeuwen voor Chr. om dan via Jezus, zijn tweelingbroer Thomas en zijn vriendin Maria Magdalena (de hoogste apostel in aanzien) te belanden bij Mani, Augustinus, Böhme, Swedenborg en Blake en ten slotte uit te komen bij Blavatsky, Krishnamurti en Steiner in onze eeuw. Een fascinerend boek! **Jacob Slavenburg: De geheime woorden.** Ankh-Hermes, Deventer 1996. 226 blz. geïll. f 39,50.(FS)

*Immy Beijer,
Joan Merens,
Frank Spoelstra*

TAPIJT

werk van gebogen kinderruggen
 lijkt wel koopwaar
 uitgestald als waardevolle waren
 kleurige pracht uit donkere industriehallen
 strelen de rijke ogen
 vreugdige schoonheid
 in onbekende verre huizen
 waar de geschaafde kinderknie
 een onzichtbare afdruk heeft gemaakt
 streelt de beschaafde rijke hand
 het zo fijne knoopwerk
 onwetend
 van de verwoesting
 die de fijne wollen stof
 met iedere ademtocht
 veroorzaakt
 van de duisternis
 die iedere kleur
 in het kinderleven
 vernietigd
 van de fijne knopen
 die kindervingers
 tot dingen doet
 verworden.

Maar mooi.

Jan Nauts

Raadslieden – waar en wie

Bureau	Naam	Telefoon bureau	MDTN	Telefoon privé
	L.J.H. (Lex) Beekers			038-4212656
Oirschot	I.L. (Immy) Beijer	040-2627909/2627913	* 06 - 549 - 7913	073-6445711
Schaarsbergen	J. (Jacques) van den Blink	026-3532781/2774	* 06 - 564 - 2774	0575-530937
	K. (Klazien) van Brandwijk-Wiltjer			via bureau HRM
Den Helder	C.C. (Tineke) Dekker-Hundling	0223-652089	* 06 - 209 - 52089	0299-403525
Steenwijk	A.B. (Adri) van Deurzen	0521-348754	* 06 - 532 - 2643	0522-262273
Curaçao	M. J. (Marias) van Dorp	00-5999637136		00-5999658948
Den Helder	J. (Joop) Flokstra	0223-656820	* 06 - 209 - 56820	072-5641080
Den Helder	R. P. (Rob) Geene	0223-652089	* 06 - 209 - 52089	0223-644487
Utrecht (Kmar)	J.J. (Jaap) Geuze	030-2365234	* 06 - 557 - 5234	030-2343235
Assen	W.A. (Bart) Hetebrij	0592-358573	* 06 - 541 - 8573	0516-513579
Driehuis-				
Den Helder	C. (Carine) van Hinte	0255-561222	* 06 - 219 - 204	0172-213248
Doorn	A.H.T. (Ad) Hornis	0343-471600	* 06 - 202 - 764	030-2937808
Oirschot	K. (Karen) Joachim	040-2627316	* 06 - 549 - 7316	020-4904824
De Peel	F.G. (Frits) van de Kolk	0493-598872	* 06 - 509 - 8872	045-5212183
Ermelo	J.M. (Joost) van Langen	0341-477809/810	* 06 - 533 - 7810	0317-410205
Seedorf	B.J.T. (Ben) van der Linden	004942817510, tst. 2285/2286	* 06 - 594 - 2285	00-49476173578
Utrecht	B.M. (Beernoud) Moojen	035-5774420/4273	* 06 - 584 - 4420/4273	035-6234907
Rheindahlen	J.G.J. (Jan) Nauts	00-4924344572		00-49-24345995
	V.J.B.M. (Vincent) Peeters			030-2369593
Amersfoort	K.S. (Kees) Roza	033-4607051/4607698	* 06 - 500 - 7051	020-6323785
	P. (Peter) Samwel			043-4073044
Schaarsbergen	G. (Gerard) Snels	026-3533377 of 3532774	* 06 - 564 - 2774	024-3229069
Schaarsbergen	M. (Marijke) van der Stigchel-Wijngaard	026-3532752 of 3532774	* 06 - 564 - 2774	0318-591675
Seedorf	J.W.F. (Jan) Sulman	00-4942817510, tst 2285	* 06 - 594 - 2285	00-4942818445
Leeuwarden	G.J. (Gerrit) Vlietstra	058-2346826	* 06 - 519 - 6826	0511-472385
Rotterdam	M.C. (Mart) Vogels	010-4539341/281	* 06 - 213 - 341/281	033-4952099
Hoofdkrijgsmacht- raadsman	J. P. (Joost) de Vries	030-6914436		026-3519188
Plv. Hoofdkrijgsmacht- raadsman	J.J. (Joan) Merens	030-6914436 of 6920906		026-3629745
Coornherthuis				
(raadsman)	J. (Jan) den Boer	030-6914060		0321-318934
(raadsvrouw)	I.P. (Irma) Ouweland-Jacobs	030-6914060		033-4557722
(raadsvrouw)	J. P. (Joke) van Straaten	030-6914060		010-4362192

HET LEGER ZORGT
VOOR JULLIE VAN
DE WIEG TOT
HET GRAF!

HOE ZIT HET DAN
MET ONS PENSIOEN?

WILLY
CHANAMY